

Likovnost in sporočilo

Cankarjev spomenik! Že dolgo si ga Ljubljana želi, si prizadeva zanj in že dolga leta ni in ni šlo. Zdaj bo naše mesto dobilo pravzaprav dva Cankarjeva spomenika naenkrat. Kulturni dom Ivan Cankar bo uresničil Cankarjeva hotenja po kulturi, ki bi bila možnost in razvoj za vse. To je pač spomenik v simboličnem pomenu, uresničenje davnih sanj in globoke sedanje potrebe, posvečen Cankarjevemu spominu in imenu. In vendar pred takšen dom — spomenik sodi likovno delo, ki bo tudi na zunaj izpričalo, da je tu Cankarjev dom, da gre tu za njegovo osebnost in duha, ki se bosta seveda vsak dan znova morala potrjevati tudi v vsebini dogajanj v kulturnem domu. Zato ob odločitvi za gradnjo Kulturnega doma Ivan Cankar hkratna odločitev, da mora pred domom stati tudi Cankarjev spomenik.

Ustvarjalec spomenika Ivanu Cankarju je akademski kipar Slavko Tihec, ki si je na natečaju izbrano rešitev zamislil ob sodelovanju inž. arh. Mirka Zdovca. Spomeniška plastika bo stala na novi Cankarjevi ploščadi, ki že kaže svoj obris med Cankarjevim domom, Erjavčevo cesto in prizidkom Ljubljanske banke. V višini blizu štirih metrov se bo vzpel iz ploščadi kvader iz aluminijastih ali bronastih plošč, ki bo na dveh straneh nosil Cankarjevo sliko, na eni njegov podpis in na drugi značilen citat iz Cankarjeve dela. Kako vidi ustvarjalec Slavko Tihec svoje delo?

»Spomenik, ki sem ga zamislil, zame nosi v sebi dvoje možnih asociacij. Cankar nam je pomenil jasen, čist primer umetnika, ki je globoko in čvrsto posegel v naš narod, tako da sem ob njem začutil sorodnost s kristalom: jasnim, lepim in tudi skrivnostnim.

Druga primerjava je knjiga, ki nosi v sebi in na sebi Cankarja.

Prisoten je njegov lik, kot ga poznamo po eni njegovih najbolj znanih fotografij, njegova sled je podpis, njegova misel bo — v kratkem in zanj značilnem citatu — rokopisno zapisana na četrti stranici.«

Dvoje misli iz pogovora s Slavkom Tihcem je značilnih za njegov odnos do spomeniške plastike nasploh: »Likovnost je likovnost, to ni ne literatura ne kakšen drug medij. Hočem, da je tudi funkcionalna skulptura, kot je to spomenik, narejena v istem duhu, kot ga zasledujem pri svojem siceršnjem delu in to tako, da ob tem ne bi sklepal kompromisov. Ne delam eksperimentov v spomeniški velikosti, ampak izhajam iz tega, kar sem v ateljeju že preizkusil in kar me trenutno kot likovnega ustvarjalca zanima in zaposluje. Kot prvo upoštevam pri spomeniški plastiki likovnost, skušam upoštevati sporočilnost in seveda ambient, v katerega je spomenik postavljen. Če je spomenik v naravi, se ravnam po ključu, ki je dan v njej sami — v naravno okolje posežem kot urejevalec, ki polagoma utrjuje in disciplinira prostor, nikoli pa ostro ne posega vanj. Pri urbanih rešitvah, kjer je prostor že dan in discipliniran, skušam poiskati zakonitosti njegovih mer in struktur. To pomeni, da moram upoštevati tudi snovne prisotnosti, ki so v bližini in seveda sočasno v teh okvirih likovno idejo čimbolje rešiti, kolikor v nekem trenutku to zmorem.«

Ta osnovna načela in povezanost z vsakokratno fazo umetnikove usmeritve so jasno vidni na treh primerih izmed Tihčevih dosedanjih spomeniških plaštik. Spomenik Pohorskemu bata-

Akad. kipar Slavko Tihec:
»Spomenik se bo spreminjal s pogledom iz raznih zornih kotov.«

ljonu je nastal v letih takoj po končanem študiju. Vpet je v naravo, drevesa so tu dala prispodobno ljudi, ki so tam živeli in umirali — horizontale, ki pomenijo mir in smrt, preko diagonalnih kompozicij dosežejo smer navzgor.

Pri spominskem obeležju na Kozari, pravi umetnik sam, je imel že drugo zrelost in likovni interes, ki je bil nefigurativen, to je bilo razdobje njegovih slojevitih kompozicij. Tu se sloji razraščajo v čisti likovni rešitvi brez figuracije ali pripovedi in vendar dajejo občutek, kot da se je gora vzpela in zaustavila v slojevitem loku. Najbližji nam je gotovo še spomin na Tihčev mariborski spomenik revoluciji. »Takrat je bila že precej v razmahu moja faza kontejnerjev, ki se zdaj nadaljuje tudi pri Cankarju,« pravi Slavko Tihec. Ta beseda ni sama sebi namen, svoje ustvarjalne faze poimenujem po nekem vodilu, ki je v njih (sloji, semafori, kinetični objekti) in kontejner zame pomeni nekaj, kar nosi v sebi vsebino — ta vsebina pa je mišljena v duhovnem smislu. V času nastajanja mariborskega spomenika sem v ateljeju že snoval svetlobne ritme, svetle in temne črte, ki sem jih vkomponiral v notranjost bloka. Hkrati pa sem ob spomeniku začutil močnejšo potrebo po njegovi sporočilnosti. Oboje se je prav pri mariborskem primeru povsem logično in brez kompromisov povežalo. Lahko sem svoja nova likovna dognanja črtovne tehnike, za katero prve zasnove izvirajo iz leta 1973 in so bila takrat — kot vem — v svetu nekaj novega, uporabil kot nosilca nekega berljevega sporočila, ki naj bi bilo razumljivo tudi gledalcu, neveščemu čitanja čiste likovnosti.«

In Cankar?

»Način izraza, ki sem o njem govoril, je zame še vedno neizčrpen, neizpet, odpira mi še vedno nove in drugačne možnosti. Mislim, da je prav Cankarjev spomenik v tem smislu doslej najčistejša rešitev tako likovno kot po jasnosti sporočila. Črta, ki je bila prej ravna, zdaj nosi v sebi dimenzijo Cankarjevega lika, njegovo sliko. Naj za primerjavo navedem gramofonsko ploščo, ki v svojih razah nosi dimenzijo zvoka. Informacija o Cankarju teče skozi ves spomenik in se na drugi strani spet izlušči v njegov znani obraz, tokrat v njegovo zrcalno sliko. To omogočajo vertikalne plošče, iz katerih je spomenik sestavljen in ki so brušene skozi vso globino spomenika. Cankarjev obraz bo seveda bolje viden od daleč in s pogledom po diagonali. Od blizu bo spomenik deloval elementarno kot naravni sklopi plošč, ki jih je navznoter obrusila neka elementarna energija — tako kot je Cankar obrusil naš čas. Tako se bo spomenik spreminjal z gibanjem gledalca in njegovim pogledom z raznih zornih kotov, prav tako tudi s spreminjanjem svetlobe in bo ponudil večplastno možnost gledanja in doživljanja. Od daleč bo kot spomin, po diagonali kot čista Cankarjeva slika, od blizu kot elementaren razpored vertikalnih plošč, ki dopuščajo neke vrste kinetiko, drsenje oči skozi skulpturo. S tem pa spomenik ne izločuje prostora, ampak — nasprotno — dovoljuje, da prostor prodre vanj in je tako njegova masa razbremenjena. Za moje pojme je to zelo čista likovna rešitev in v sebi čutim, da bi lahko kljubovala času in rastla z njim.«

SNEŽNA ŠLAMBERGER

ankarju, delo akad. kiparja

ški livarni umetnin

O Kunaverjevem spomeniku, razstavljenem v Zvezdi in o kulturni podobi Ljubljane.

(Martin Casagrande-Richter, Spomenik. Dnevnik, 29. 9. 1976)

O Kunaverjevem spomeniku, razstavljenem v Zvezdi in o kulturni podobi Ljubljane.

(Martin Casagrande-Richter, Spomenik. Dnevnik, 29. 9. 1976)